

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 150/2021-12

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Molnára, zo sudkyne Jany Laššákovej a sudcu Ľuboša Szigetiho (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného advokátom JUDr. Michalom Fecil'akom, Jesenná 8, Prešov, proti uzneseniu Okresného súdu Prešov č. k. 28 C 51/2009-937 zo 6. novembra 2020 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Skutkový stav veci a sťažnostná argumentácia

1. Ústavnému súdu bola 27. januára 2021 doručená ústavná sťažnosť sťažovateľa, ktorou namieta porušenie svojho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Okresného súdu Prešov (ďalej len „okresný súd“) č. k. 28 C 51/2009-937 zo 6. novembra 2020.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že uznesením č. k. 28 C 51/2009-819 zo 17. januára 2018 okresný súd zaviazal sťažovateľa ako žalobcu zaplatiť žalovaným v 1. až 6. rade trovy prvostupňového konania vo výške 3 531,01 eur a trovy odvolacieho konania vo výške 264,64 eur, pozostávajúce z trov právneho zastúpenia. Sťažovateľ podal proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka sťažnosť, v ktorej namietal priznanie náhrady trov konania právnomu zástupcovi žalovaných za jednotlivé, v sťažnosti namietané, úkony právnej služby. Žalovaní proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka opravný prostriedok nepodalí. O sťažnosti rozhodol okresný súd napadnutým uznesením, ktorým zmenil uznesenie vyššieho súdneho úradníka. Napadnuté uznesenie okresného súdu nadobudlo právoplatnosť 31. decembra 2020, keď bolo doručené sťažovateľovi.

3. Ústavnou sťažnosťou sťažovateľ napáda „*protiústavný postup porušovateľa pri rozhodovaní o výške náhrady trov konania, v ktorom došlo k priamemu porušeniu princípu zákazu zmeny k horšiemu a v konečnom dôsledku k porušeniu sťažovateľovho práva na spravodlivé súdne konanie a princípu legitímneho očakávania*“.

4. Jednoduchým matematickým výpočtom – sčítaním a následným porovnaním výsledných súm výšky náhrady trov konania je podľa sťažovateľa možné dospieť k záveru, že pri rozhodovaní o trovách konania došlo napadnutým uznesením k zníženiu pôvodne priznanej výšky trov konania zo sumy 3 531,01 eur na sumu 3 046,05 eur a pri rozhodovaní o trovách odvolacieho konania došlo napadnutým uznesením k zvýšeniu pôvodne priznanej náhrady trov konania zo sumy 264,64 eur na sumu 428,05 eur (VII. až XII. výrok napadnutého uznesenia), teda o navýšenie trov konania v neprospech sťažovateľa o sumu 163,41 eur.

5. Sťažovateľ zastáva názor, že napadnuté uznesenie okresného súdu nemôže z ústavného hľadiska obstať, pretože ním bol porušený jeden zo základných princípov civilného sporového konania zakotvený v čl. 16 ods. 3 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“), podľa ktorého v konaní o opravnom prostriedku a v ďalšom konaní nemôže byť rozhodnuté nepriaznivejšie pre stranu, ktorá opravný prostriedok uplatnila. Napadnutým uznesením tak podľa sťažovateľa došlo k „*flagrantnému porušeniu zásady zákazu zmeny k horšiemu*“ a k zásahu do jeho ústavných práv.

6. Sťažovateľ uvádza, že v časti náhrady trov odvolacieho konania nemohol okresný súd zaviazat' sťažovateľa na zaplatenie vyššej sumy než tej, na ktorej zaplatenie sťažovateľa zaviazal okresný súd v uznesení vyššieho súdneho úradníka. Sťažovateľ sa v zmysle zásady zákazu zmeny k horšiemu dôvodne spoliehal na skutočnosť, že v konaní o opravnom prostriedku – sťažnosti, môže byť vydané len rozhodnutie, ktoré bude pre sťažovateľa priaznivejšie. Zatiaľ čo v časti výšky náhrady trov prvoinštančného konania bola táto zásada naplnená, v časti výšky trov odvolacieho konania bola zásada zákazu zmeny k horšiemu porušená. Sťažovateľ tak namieta aj porušenie princípu právnej istoty podľa čl. 1 ods. 1 ústavy, z ktorej v zmysle konštantnej judikatúry odvodzuje porušenie svojho legitímneho očakávania vo vzťahu k postupu orgánu verejnej moci.

7. Sťažovateľ zdôrazňuje, že z obsahu jeho sťažnosti vyplýva, že nenamietal II. výrok uznesenia vyššieho súdneho úradníka o výške náhrady trov odvolacieho konania. Sťažovateľ v sťažnosti neuviedol žiaden z úkonov právnej služby advokáta žalovaných poskytnutej žalovaným v odvolacom konaní, a teda je možné konštatovať, že v zmysle odôvodnenia sťažnosti táto smerovala výlučne proti I. výroku uznesenia vyššieho súdneho úradníka o trovách prvoinštančného konania. Sťažovateľ tak zastáva názor, že okresný súd nerešpektoval obsah sťažovateľovej sťažnosti proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka a zmenil ho aj v rozsahu, ktorý žiadna zo strán sporu nenamietala, čím zároveň došlo k porušeniu viazanosti súdu rozsahom podanej sťažnosti.

8. Na základe uvedených dôvodov sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd nálezom vyslovil porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a podľa čl. 36 ods. 1 listiny a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením okresného súdu, napadnuté uznesenie zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie a priznal sťažovateľovi nárok na náhradu trov konania.

II. Relevantná právna úprava

9. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

10. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

11. Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním, o postavení jeho sudcov a ich bezúhonnosť ustanoví zákon. Týmto zákonom je zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

12. Podľa § 56 ods. 1 zákona o ústavnom súde ústavný súd návrh na začatie konania predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon v § 9 neustanovuje inak.

13. Podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže na predbežnom prerokovaní bez ústneho pojednávania uznesením odmietnuť návrh na začatie konania,

- a) na prerokovanie ktorého nemá ústavný súd právomoc,
- b) ktorý je podaný navrhovateľom bez zastúpenia podľa § 34 alebo § 35 a ústavný súd nevyhovел žiadosti navrhovateľa o ustanovenie právneho zástupcu podľa § 37,
- c) ktorý nemá náležitosti ustanovené zákonom,
- d) ktorý je neprípustný,
- e) ktorý je podaný zjavne neoprávnenou osobou,
- f) ktorý je podaný oneskorene,
- g) podľa § 42 ods. 2 písm. f), g), q), r), t) alebo písm. v), ktorý je zjavne neopodstatnený.

14. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 36 ods. 1 listiny každý sa môže domáhať ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v určených prípadoch na inom orgáne.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o akomkoľvek trestnom čine, z ktorého je obvinený.

III.

Ústavnoprávne východiská v judikatúre ústavného súdu a samotné posúdenie vecí ústavným súdom

15. Predmetom ústavnej sťažnosti je namietané porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením okresného súdu, ktorým zmenil uznesenie vyššieho súdneho úradníka o výške náhrady trov konania. Ťažisková námietka, na ktorej je ústavná sťažnosť založená, spočíva v argumente sťažovateľa, že na základe ním uplatneného opravného prostriedku – sťažnosti proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka o výške náhrady trov konania rozhodol okresný súd napadnutým uznesením v neprospech sťažovateľa, čím porušil zásadu zákazu reformatio in peius zakotvenú v čl. 16 ods. 3 CSP, keďže ho v časti náhrady trov odvolacieho konania zaviazal na zaplatenie vyššej sumy trov konania, na akú bol zaviazaný uznesením vyššieho súdneho úradníka.

16. O zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti možno hovoriť vtedy, ak namietaným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom orgánu verejnej moci nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú sťažnosť preto možno považovať tú, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (porov. napr. I. ÚS 105/06, II. ÚS 66/2011, III. ÚS 155/09, IV. ÚS 35/02).

17. Ústavný súd považuje rozhodovanie všeobecného súdu o trovách konania za integrálnu súčasť civilného procesu a zásadnú výsadu všeobecného súdu. V rámci tohto rozhodovania však v zásade ide vždy o aplikáciu jednoduchého práva, takže ústavný súd rozhodnutia o trovách konania meritórne preskúmava iba celkom výnimočne, a to v prípadoch, ak samotné rozhodnutie všeobecného súdu je takým excesom z požiadaviek kladených na spravodlivý proces alebo ide o také extrémne vybočenie z princípu spravodlivosti, že je spôsobilé zasiahnuť do ústavnoprávnej roviny, a teda i do práv účastníka konania, ktorý podal ústavnému súdu sťažnosť. Inak povedané, problematika náhrady trov konania by mohla dosiahnuť ústavnoprávny rozmer len v prípade extrémneho vybočenia z pravidiel upravujúcich toto konanie, k čomu by mohlo dôjsť najmä na základe takej interpretácie a aplikácie príslušných ustanovení aplikovateľného právneho predpisu, ktorá by v sebe zahŕňala črty svojvôle (rovnaké závery porov. napr. aj v I. ÚS 40/2012, II. ÚS 364/2014, II. ÚS 64/09, III. ÚS 92/09, IV. ÚS 248/08, z novej judikatúry pozri II. ÚS 153/2016, II. ÚS 357/2016, II. ÚS 681/2016, II. ÚS 496/2018).

18. Ďalej ústavný súd v tejto súvislosti uvádza, že ak Civilný sporový poriadok (predtým Občiansky súdny poriadok) vylučuje uplatnenie mimoriadneho opravného prostriedku proti rozhodnutiu o trovách konania (§ 419, § 420 a § 421 CSP), bolo by proti logike pripustiť, aby ich prieskum bol automaticky posunutý do roviny ústavného súdnictva. Opodstatnenosť sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy v takejto veci prichádza do úvahy iba v prípadoch extrémneho rozporu s princípmi spravodlivého súdneho konania (I. ÚS 56/2017, I. ÚS 188/2018).

19. Pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti ústavný súd zistil, že v prípade napadnutého uznesenia okresného súdu o takýto prípad nejde.

20. Podľa čl. 16 ods. 3 CSP v konaní o opravnom prostriedku a v ďalšom konaní nemôže byť rozhodnuté nepriaznivejšie pre stranu, ktorá opravný prostriedok uplatnila.

Podľa § 239 ods. 1 CSP proti uzneseniu súdu prvej inštancie vydanému súdnym úradníkom, ktoré treba doručiť, je prípustná sťažnosť.

21. V prvom rade je potrebné uviesť, že s prijatím novej procesnej úpravy civilného konania bola sťažnosť zavedená ako novokoncipovaný inštitút, ktorý predstavuje účinný prostriedok nápravy v zmysle čl. 13 dohovoru (k tomu pozri PL. ÚS 10/2019).

22. Z hľadiska systematiky Civilného sporového poriadku je sťažnosť zaradená v druhom diele piatej hlavy druhej časti zákona medzi súdne rozhodnutia (piata hlava druhej časti CSP) ako druhý oddiel právnej úpravy uznesenia. To konkrétne znamená, že ide o inštitút základného konania v prvej inštancii (druhá časť Civilného sporového poriadku). Z hľadiska systematického výkladu inštitútu sťažnosti to zároveň znamená, že jej umiestnenie v systematike a štruktúre zákona umožňuje spoľahlivo ustáliť záver, že nejde o opravný prostriedok. Opravné prostriedky normuje Civilný sporový poriadok vo svojej štvrtej časti, pričom možno konštatovať, že naše civilné procesné právo operuje s tzv. numerus clausus, pokiaľ ide o počet opravných prostriedkov – výpočet opravných prostriedkov upravených v štvrtej časti Civilného sporového poriadku je uzavretým taxatívnym výpočtom, ktorý nemožno analogicky rozširovať.

23. Z doktrínálneho hľadiska ide teda v prípade sťažnosti o osobitný prostriedok procesnej obrany proti definovaným uzneseniam (t. j. podľa § 239 ods. 1 proti uzneseniam súdu prvej inštancie vydaným súdnym úradníkom). Tento záver subsidiárne podporuje i dôvodová správa k Civilnému sporovému poriadku. Charakter sťažnosti tak možno pripodobniť najmä k charakteru inštitútu námietok podľa § 50 Exekučného poriadku, prípadne k inštitútu odporu proti platobnému rozkazu, kde doktrína konštantne vníma charakter týchto inštitútov ako inštitútov procesnej obrany účastníka (strany) v procese. Zároveň treba zdôrazniť, že sťažnosť nemožno považovať za prostriedok procesnej obrany v zmysle § 149 až § 154 CSP, ktoré majú celkom iný charakter a účel (Števec, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M., a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha : C. H. Beck, 2016, s. 869 – 876).

24. Ako vyplýva z dôvodovej správy k Civilnému sporovému poriadku, účelom sťažnosti je predovšetkým zrýchlenie súdneho konania a odbremenenie odvolacích súdov od rozhodovania v jednoduchších veciach. Právna úprava podľa § 374 ods. 4 Občianskeho súdneho poriadku, v zmysle ktorého bolo proti rozhodnutiu súdneho úradníka alebo justičného čakatela vždy prípustné odvolanie, ktorému mohol v celom rozsahu vyhovieť sudca, ktorého rozhodnutie sa považovalo za rozhodnutie súdu prvého stupňa, pričom ak sudca odvolaniu nevyhovel, musel predložiť vec na rozhodnutie odvolaciemu súdu, vychádzala síce explicitne z čl. 142 ods. 2 ústavy, bola však neprimerane zdĺhavá a často zbytočne predlžujúca konanie. Ak totiž sudca odvolaniu proti rozhodnutiu súdneho úradníka vyhovel, bolo proti jeho rozhodnutiu prípustné odvolanie, o ktorom musel rozhodnúť odvolací súd. Ak odvolaniu proti rozhodnutiu súdneho úradníka vyhovieť nemienil, považujúc ho za vecné správne alebo za neprípustné, musel taktiež predložiť vec na rozhodnutie odvolaciemu súdu. Predchádzajúca právna úprava síce plne zodpovedala gramatickému výkladu čl. 142 ods. 2 ústavy, avšak z pohľadu potrieb súdnej praxe bola celkom

nevyhovujúca. Bolo preto potrebné nájsť iný, rýchlejší a hospodárnejší spôsob možnej nápravy rozhodnutí vydaných súdnym úradníkom, a tým by mala byť sťažnosť, nie síce ako opravný prostriedok, ale ako účinný prostriedok procesnej obrany, ktorý z pohľadu teleologického výkladu čl. 142 ods. 2 ústavy možno považovať za vyhovujúci a súladný s ústavou (Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M., a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha : C. H. Beck, 2016, s. 869 – 876).

25. Vychádzajúc zo systematického výkladu, ktorý poukazuje na súvislosť inštitútu sťažnosti s prostriedkami procesnej obrany, ktorý je podporený výkladom teleologickým, sa tak možno stotožniť s názorom právnej teórie, ktorá sťažnosť interpretuje nie ako klasický opravný prostriedok, ale ako osobitný prostriedok procesnej obrany proti špecifikovaným uzneseniam.

26. Vo veci sťažovateľa tak v prípade napadnutého uznesenia okresného súdu o sťažnosti proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka o výške náhrady trov konania nejde o konanie o opravnom prostriedku.

27. Na tomto základe ústavný súd konštatuje, že v konaní pri rozhodovaní o výške náhrady trov konania (a tiež aj v iných konaniach špecifikovaných v § 239 CSP, v ktorých rozhoduje súdny úradník na súde prvej inštancie, pozn.) nie je aplikovateľná zásada zákazu reformatio in peius. Ústavný súd preto nepovažoval postup okresného súdu pri rozhodovaní o sťažnosti proti rozhodnutiu vyššieho súdneho úradníka, ktorým v časti trov odvolacieho konania zvýšil pôvodne priznanú náhradu trov konania (VII. až XII. výrok napadnutého uznesenia) v neprospech sťažovateľa, za porušujúci princíp zákazu reformatio in peius zakotveného v čl. 16 ods. 3 CSP (rovnako III. ÚS 104/2020).

28. Pokiaľ sťažovateľ namieta, že okresný súd napadnutým uznesením rozhodol aj o tej časti uznesenia vyššieho súdneho úradníka, ktorú sťažnosťou nenapadol, túto námietku vyhodnotil ústavný súd ako neodôvodnenú, keďže z obsahu sťažnosti sťažovateľa možno bez akýchkoľvek pochybností identifikovať, že smerovala proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka ako celku. Sťažovateľ po odcitovaní oboch výrokov uznesenia vyššieho súdneho úradníka v sťažnosti uviedol, že *„Proti tomuto uzneseniu podáva žalobca v zákonnej lehote sťažnosť, ktorú odôvodňuje nasledovne...“*. V návrhu výroku rozhodnutia v záverečnej časti sťažnosti sťažovateľ uviedol: *„Žalobca navrhuje, aby súd prvej inštancie sťažnosťou napadnuté uznesenie Okresného súdu Prešov č. k. 28 C 51/2009-819 zo 17.01.2018, ktoré vydal vyšší súdny úradník zrušil.“* Po preskúmaní obsahu sťažnosti tak ústavný súd dospel k záveru, že sťažovateľ celkom jednoznačne vymedzil rozsah svojej sťažnosti tak, že ňou napadol celé rozhodnutie, a nielen jeden z jeho výrokov, ako sa snaží presvedčiť ústavný súd.

29. Z uvedeného vyplýva, že medzi napadnutým uznesením okresného súdu a základným právom podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny a právom podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ktorých porušenie sťažovateľ namieta, neexistuje taká príčinná súvislosť ústavnoprávnej relevancie, na základe ktorej by ústavný súd po prípadnom prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie reálne mohol dospieť k záveru o ich porušení. Na základe uvedených dôvodov ústavný súd odmietol ústavnú sťažnosť podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

30. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti ako celku sa ústavný súd ďalšími požiadavkami sťažovateľa uvedenými v petite ústavnej sťažnosti nezaoberal, keďže rozhodovanie o nich je

podmienečné vyslovením porušenia základného práva alebo slobody, k čomu v tomto prípade nedošlo.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 18. marca 2021

Peter Molnár
predseda senátu